

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2018, nr 1 (20)

Weronika Kortas*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: wkortas@doktorat.umk.pl

„Czytanie społecznościowe: platformy, aplikacje, chmury i tagi” – przegląd problematyki

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2018.007>

STRESZCZENIE: Wraz z rozwojem Internetu i pojawieniem się Web 2.0, rozpoczęła się rewolucja w podejściu do tekstów elektronicznych – zarówno od strony autora, wydawcy, jak i czytelnika. Pojawiła się nowa technika czytania – social reading online. Najobszerniejszą pracą na ten temat i jednocześnie publikacją, której analizie poświęcony został niniejszy artykuł jest książka *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags* z 2013 r. To efekt prac podjętych przez czteroosobowy zespół badaczy z hiszpańskiego Uniwersytetu w Salamance, w którego skład weszli: José-Antonio Cordón-García, Julio Alonso-Arévalo, Raquel Gómez-Díaz i Daniel Linder. Definiują oni social reading jako „czytanie w środowisku wirtualnym, gdzie książka i czytanie sprzyjają formowaniu się społeczności i miejsca wymiany”. Książka ta nie ukazała się w języku polskim. Niniejszy artykuł zawiera omówienie wspomnianej publikacji oraz wniosków w niej zaprezentowanych.

SŁOWA KLUCZOWE: czytanie społecznościowe, social reading, czytanie online, e-book.

---

* Uczestniczka studiów doktoranckich z zakresu bibliologii i informatologii, prowadzonych na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Tytułem wstępu warto przypomnieć książkę pt.: *Dzieło otwarte. Forma i nieokreśloność w poetykach współczesnych*, w której Umberto Eco tłumaczy, że każde dzieło sztuki, w tym tekst, może być określone mianem dzieła otwartego. Pojęcie to wyjaśnia jako „propozycję możliwości interpretacyjnych, układ bodźców, których zasadniczą cechą jest ich nieokreśloność, sprawiająca, że odbiorca zmuszony jest do całej serii nieustannie zmieniających się odczytań”¹. Eco traktuje dzieło sztuki jako komunikat. By był on zrozumiały dla odbiorcy, ten musi posługiwać się identycznym kodem szyfrowania znaków, co nadawca. Odbiorca może starać się odczytać komunikat dokonując własnej interpretacji. Autor nie jest w stanie przewidzieć jak jego dzieło zostanie zrozumiane². Bezpośrednio ze słowami Eco łączy się pojęcie *social reading*, które zostało użyte w tytule.

Najogólniej mówiąc, czytanie społecznościowe (ang. *social reading*) nie jest zjawiskiem nowym.

By mogło zaistnieć potrzebna jest interakcja pomiędzy co najmniej dwoma osobami i tekstem.³

Ważne jest, by użytkownicy chcieli wypowiedzieć się na temat czytanego czy też przeczytanego tekstu. Wartość dodana w postaci komentarzy, notatek na marginesie, recenzji czy wypowiedzi jest kluczowym elementem czytania społecznościowego, gdyż wpływa na interpretację tekstu. Ludzie socjalizują się poprzez czytanie od wieków, czy to podczas niezobowiązujących pogawędek, dyskusji „na salonach” czy na spotkaniach klubów książki⁴. Na podstawie analizy tekstu Boba Steina pt. *Taxonomy of Social Reading. A Proposal*⁵ oraz artykułu Allison Mennelli pt. *Social Reading and*

---

¹ U. Eco, *Dzieło otwarte. Forma i nieokreśloność w poetykach współczesnych*, Warszawa 1972, s. 159.

² Ł. Białkowski, *Sztuka w procesie jako typ dzieła otwartego* [online]. 2008 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: https://www.academia.edu/22293269/Sztuka_w_procesie_jako_typ_dzie%C5%82a_otwartego.

³ W. Kortas, *Social reading w kontekście nowych technologii: historia, rodzaje, projekty*. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” [online]. 2017, nr 2 (19) [dostęp 10 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/TSB/article/view/TSB.2017.024/14186>.

⁴ Tamże.

⁵ B. Stein, *A Taxonomy of Social Reading. A Proposal* [online] [dostęp 20 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/>.

Libraries, wyróżnić można pięć typów *social reading*. Są to: tradycyjne rozmowy na temat książek; tradycyjne kluby książki, rozmowy na lekcji itd.; kluby książki online; media społecznościowe dedykowane książkom oraz czytanie online „na dynamicznym marginesie książki”.

Mennella wyjaśnia, że (wszystkie cytaty przetłumaczone zostały z języka angielskiego przez autorkę artykułu – przyp. aut.):

Social reading związane jest z prostą ideą: ludzie chcą dzielić się tym, co czytają. Technologia jest tego świetnym aktywatorem – od Flickr’a do YouTube’a, od blogów do Facebooka, staliśmy się społeczeństwem, które ceni sobie dzielenie się swoimi myślami i obserwacjami⁶.

Autorka zwraca uwagę, że wartość dodana w postaci notatek na marginesach książki, czyli tzw. marginalia to

spontaniczne wybuchy czystych, prywatnych reakcji na jakąkolwiek książkę [...] Jest to najbardziej intymna, kompletna i szczerza forma krytycyzmu⁷.

Autorka artykułu pt. *Social media & social reading – an author’s view*, Mary K. Tod stwierdziła, że *social reading* staje się czymś wszechobecnym poprzez Internet i mobilne urządzenia. Potwierdzają to słowa Mario Pireddu, który w tekście *Social reading. An opportunity for new ways of learning* tłumaczy, że:

tekst to miejsce społeczne i środowisko interakcji. Tekst (książka, artykuł, esej itp.) może być czytany, dyskutowany i komentowany i w związku z tym wzbogacany i powiększany przez czytelników. [...] Czytanie społecznościowe możliwe jest tylko dzięki infrastrukturze sieci i w związku z jej logiczną komunikacją⁸.

---

⁶ A. Mennella, *Social Reading and Libraries* [online]. 2011 [dostęp 15 kwietnia 2018] Dostępny w World Wide Web: <http://www.scribd.com/doc/57754227>.

⁷ Tamże.

⁸ M. Pireddu, *Social reading. An opportunity for new ways of learning* [online]. Bari 2014 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sirem.org/wp-content/uploads/2013/05/978-88-6194-227-1.pdf>.

W raporcie pt. *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urządzeń pozwalających z nich korzystać z 2016 r.*, autorstwa Małgorzaty Kisilowskiej, Magdaleny Paul i Michała Zająca, zjawisko *social reading* tłumaczone jest jako:

wprowadzanie i korzystanie z aplikacji umożliwiających aktywność w mediach społecznych lub analogiczne działania w obrębie książki (komentowanie, obserwowanie itp.).⁹

W artykule pt. *The kindle vs. the nook: Two models of social reading* Richard J. Stevens zwraca uwagę, że w 2010 r. zaczęło się pojawiać coraz więcej e-booków, czytników i platform umożliwiających nawiązanie relacji pomiędzy czytelnikiem a tekstem oraz z innymi użytkownikami. W artykule przedstawiono analizę dwóch narzędzi do czytania e-książek: Kindle firmy Amazon oraz Nook firmy Barnes & Noble. Autor zaznaczył, że wymienione urządzenia sprzyjają społecznościowemu czytaniu w różny sposób. Nook sprzyja synchronicznym i efemerycznym „wizytom” użytkownika. System oparty jest na modelu sieci społecznościowej, czytanie ma charakter interpersonalny. Kindle za to wykorzystuje trwałą oraz asynchroniczną obecność czytelnika. Jest ona nastawiona na udział w tekście. Doświadczenie czytania staje się bardziej prywatne¹⁰.

Kisilowska w artykule pt. *Publiczność czytelnicza w sieci* odnosi się do *social reading* słowami:

forma i treść wypowiedzi czytelników, będące sposobem wyrażania ich opinii o czytanych tekstach, zależą od miejsca i czasu ich sformułowania. Przykładowo – mogą to być komentarze bezpośrednio towarzyszące tekstowi e-booka, zarówno te bardziej emocjonalne, jak

---

⁹ M. Kisilowska, M. Paul, M. Zająca, *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urządzeń pozwalających z nich korzystać* [online]. Warszawa: Centrum Cyfrowe Polska, 2016 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytają-Polacy-raport-końcowy.pdf>.

¹⁰ R. J. Stevens, *The kindle vs. the nook: Two models of social reading*. „International Journal of the Book” [online]. 2009, nr 9 [dostęp 1 maja 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://ijb.cgpublisher.com/product/pub.27/prod.458>.

i nieraz zupełnie niezwiązane z książką, których zamieszczanie na gorąco umożliwiają czytelniki¹¹.

Temat *social reading* porusza również Marcin Roszkowski w artykule pt. *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznego serwisu Lubimy Czytać*, w którym podjął się charakterystyki zjawiska katalogowania książek w serwisie społecznościowym Lubimy Czytać. Autor wyjaśnia, że:

społeczne katalogowanie (ang. *Social Indexing, Social Cataloging, Folk Classification*) to zjawisko charakterystyczne dla sieci drugiej generacji (Web 2.0), w którym to internauci uczestniczą w procesie opisu zasobów sieciowych. Efektem tego procesu są tzw. metadane generowane przez użytkowników (ang. *User Generated Metadata*). [...] Serwis społeczny dla czytelników to typ serwisu społecznego, którego celem jest integracja użytkowników zainteresowanych wymianą informacji wpisujących się w kontekst doświadczeń czytelniczych. Z punktu widzenia integracji na poziomie społecznym są to narzędzia pozwalające na tworzenie mikrospołeczności internautów o wspólnych zainteresowaniach. Integracja i partycypacja na poziomie technicznym to możliwość tworzenia i współtworzenia opisów publikacji (w tym tagowanie), dodawania recenzji, tworzenia bazy cytatów, oceniania publikacji itp. we współdzielonej przestrzeni sieciowej¹².

W książce *Życie literackie w sieci: pisarze, instytucje i odbiorcy wobec przemian technologicznych* Maciej Maryl wyjaśnia, że Internet nie wpływa na tworzenie się wymienionych zjawisk, ale znacznie ułatwia ich zachodzenie. Za pośrednictwem sieci, czytelnicy pochodzący z różnych kultur mogą znaleźć osoby myślące podobnie,

---

¹¹ M. Kisiłowska, *Publiczność czytelnicza w sieci*, [w:] *LaTeL: Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. G. Gmiterka, M. Ochmańskiego i M. Roszkowskiego [online]. Warszawa 2015 [dostęp 19 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTeL_portal.pdf.

¹² M. Roszkowski, *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznego serwisu Lubimy Czytać*, [w:] *LaTeL: Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. G. Gmiterka, M. Ochmań-

w których opiniach można znaleźć potwierdzenie własnych sądów. [...] Warto tu jednak podkreślić, że nieinternetowe grupy czytelnicze pełnią podobne funkcje: tekst staje się pretekstem do spotkania i interakcji, w której poszerza się zakres doświadczenia jednostki¹³.

Dzięki Internetowi, czytelnicy nie tylko mogą wyjść poza granice kręgu bezpośredniego doświadczenia, ale również znaleźć „odpowiednią” i dobrze dopasowaną książkę oraz ludzi¹⁴.

Najobszerniejszą pracą na temat czytania społecznościowego i jednocześnie publikacją, której analizie poświęcony został niniejszy artykuł jest książka *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags* z 2013 r. To efekt prac podjętych przez czteroosobowy zespół badaczy – bibliologów i informatologów z hiszpańskiego Uniwersytetu w Salamance, w którego skład weszli: José-Antonio Cerdón-García, Julio Alonso-Arévalo, Raquel Gómez-Díaz i Daniel Linder. Definiują oni *social reading* jako

czytanie w środowisku wirtualnym, gdzie książka i czytanie sprzyjają formowaniu się społeczności i płaszczyzn ich interakcji¹⁵.

Publikacja ukazała się nakładem wydawnictwa Chandos Publishing jako 10. część serii pt. *Chandos Publishing Social Media Series* i jak do tej pory nie została przetłumaczona na język polski. Książkę podzielono na osiem rozdziałów obejmujących następujące tematy: czytanie społecznościowe i nowa koncepcja książki; ocena platform czytania społecznościowego; analiza aplikacji do czytania społecznościowego; personalizacja treści systemu; czytanie w chmurze i opracowywanie nowych modeli biznesowych oraz e-booki w systemie Open Access. Dodatkowo na końcu znajdują się załączniki. Na trzystu jeden stronach omówiono *social read-*

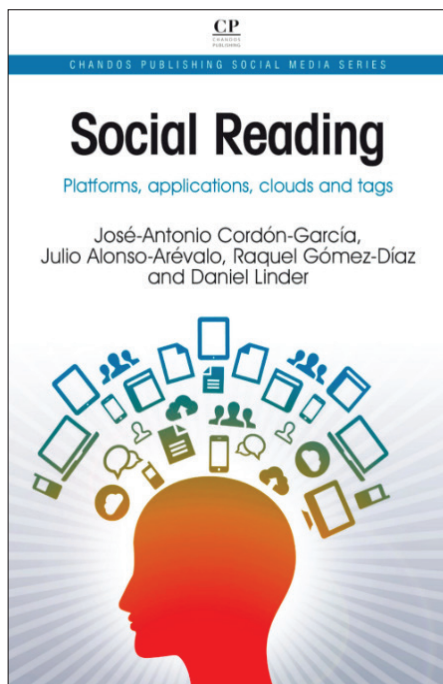
skiego i M. Roszkowskiego [online]. Warszawa 2015 [dostęp 19 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTeI_portal.pdf.

¹³ M. Maryl, *Życie literackie w sieci: pisarze, instytucje i odbiorcy wobec przemian technologicznych*, Warszawa 2015, s. 341–342.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ J. Cerdón-García, J. Alonso-Arévalo, R. Gómez-Díaz, D. Linder, *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags (Chandos Publishing Social Media Series)* [online]. Oxford 2012 [dostęp 18 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <https://pl.scribd.com/read/282654970/Social-Reading-Platforms-Applications-Clouds-and-Tags>, s. 167.

ing jako nowy i stale rozwijający się trend obejmujący działania autorów, czytelników, bibliotekarzy, wydawców i innych profesjonalistów z branży. Opisano, jak zmienia się sposób czytania oraz przedstawiono, jak główni gracze w branży treści cyfrowych opracowują określone aplikacje, aby wspierać czytanie w sieci.

Ilustracja 1. Okładka książki pt. *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags*

Źródło: *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags* [online] [dostęp 20 marca 2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://pl.scribd.com/read/282654970/Social-Reading-Platforms-Applications-Clouds-and-Tags>.

Autorzy wyjaśniają we wstępie, że pojawienie się nowych technologii informacyjnych, w szczególności Internetu, spowodowało wyłonienie się nowych sposobów pisania i czytania, które różnią się od tradycyjnych koncepcji książki jako drukowanego produktu. Te nowe koncepcje przekształcają proces tworzenia książki. Autorzy zaznaczają, że rozwój sieci

Web 2.0, a co za tym idzie również mnożenie się aplikacji, powoduje znaczny wzrost liczby autorów i tekstów¹⁶.

Rewolucja tekstów elektronicznych w branży wydawniczej jest zjawiskiem, które działa jednocześnie na różnych poziomach, ponieważ wpływa na technologię reprodukcji tekstu, papierowy lub elektroniczny system wsparcia używany do pisania oraz nawyki czytelnicze użytkownika końcowego. [...] Przyzwyczajenia czytelnicze zmieniają się także poprzez pojawianie się nowych urządzeń i formatów, przynosząc ze sobą zupełnie nowe dyskursy i realia, które należy przeanalizować¹⁷.

Autorzy zwracają uwagę, że czytanie społecznościowe jest zjawiskiem wielowarstwowym. To krok naprzód na drodze do zawłaszczenia przesłania, które jest nieodłączną częścią każdego procesu komunikacyjnego. Nowym paradygmatem staje się interwencja czytelnika w napisany tekst, jak i w kolejne kroki łańcucha publikacyjnego. Wpływ na tę zmianę ma nowa, bardziej społeczna i otwarta na współpracę postawa oraz nowe technologie¹⁸.

Rozdział pierwszy zatytułowany został *W kierunku nowej koncepcji książek i czytania*. Na wstępie autorzy wyjaśniają, że koncepcja książek i czytania zmieniła się z biegiem czasu. Zmiany te zostały wywołane ewolucją społeczeństwa, w którym żyjemy, rozwijającymi się nawykami czytelniczymi oraz przełomami w rozwoju technologii. W tym rozdziale analizowane są różne modele konceptualne książek oraz czytania z ostatnich kilku dekad, ze szczególnym uwzględnieniem zmian, które wpłynęły na rozwój publikacji elektronicznych¹⁹.

W rozdziale dokonano m.in. analizy i porównania dwóch postaw: czytelnika tradycyjnego i cyfrowego. Ten pierwszy może należeć do tradycyjnego klubu książki, podczas gdy drugi – do czytelniczego klubu funkcjonującego w chmurze lub platformy umożliwiającej czytanie społecznościowe. Czytelnik tradycyjny poszukuje książek w bibliotekach

---

¹⁶ Tamże, s. 12.

¹⁷ Tamże, s. 12.

¹⁸ Tamże, s. 13.

¹⁹ Tamże, s. 18.

i księgarniach, a cyfrowy może ściągać je na swoje urządzenia (komputer, tablet, czytnik itd.) z księgarń internetowych „otwartych” całą dobę lub wypożyczać ze specjalnie przygotowanych ku temu stron. Jeśli chodzi o to, co czytelnik może dodać od siebie do danego tekstu, to w przypadku tradycyjnego użytkownika książek, ma on możliwość dodawania notatek na marginesie lub zakreślania wybranych fragmentów. W wersji cyfrowej natomiast, istnieje możliwość zapisywania notatek, komentarzy, wyrażania opinii bezpośrednio w tekście oraz dzielenia się tym z innymi poprzez różne media społecznościowe. Tradycyjny czytelnik może skontaktować się z autorem danej publikacji poprzez pisany na papierze i wysłany pocztą list (i liczyć na odpowiedź). Jeśli chodzi o świat cyfrowy, to użytkownik może odwiedzić stronę wybranego autora, jego profil na Facebooku lub nawet wysłać zaproszenie do grona znajomych. Poza tym istnieje wiele opcji „śledzenia” danej osoby, np. poprzez polubienie jej profilu, konta na Twitterze czy zapisanie się do newslettera. Użytkownicy tradycyjni mają możliwość dzielenia się książkami, które posiadają pożyczając je innym. Czytelnik cyfrowy natomiast, może dokonać tego poprzez urządzenie, nie tracąc przy tym dostępu do swojej kopii. Jeżeli lektura danej książki wymaga znalezienia dodatkowych informacji, to podczas czytania tradycyjnego należy skorzystać z dodatkowych publikacji, jak np. słowniki czy encyklopedie. Cyfrowy czytelnik ma do dyspozycji wiele narzędzi do wyszukiwania, w tym te umożliwiające odnajdywanie wyrazów lub fraz bezpośrednio w tekście. W związku z tym, że książka papierowa jest gotowym produktem, przedmiotem, czytelnik musi pogodzić się z wyborami jakich dokonano odnośnie typografii, stylu itd. Czytelnik cyfrowy ma do czynienia z plikiem. W związku z tym ma (zazwyczaj) możliwość dostosowania wyglądu książki do swoich wymagań. Czytniki umożliwiają wybór fontu, rozmiaru, interlinii itd. Ostatnią różnicą jaką wymieniono, jest pozbywanie się starych książek. Jeśli chodzi o te papierowe, można je oddać bibliotece, innej instytucji lub na makulaturę. Jednak pliki cyfrowe zajmują znacznie mniej przestrzeni, a co za tym idzie można je przechowywać bez końca lub po prostu wykasować z pamięci urządzenia²⁰.

Rozdział drugi nosi tytuł *Aplikacje czytelnicze: analiza*. Opracowanie szerokiej gamy elektronicznych urządzeń do czytania i aplikacji stworzyło wiele możliwości interakcji użytkowników z treściami i podobnie

---

²⁰ Tamże, s. 83.

myślącymi użytkownikami. W tym rozdziale omówiono najważniejsze cechy, o których należy pamiętać przy wyborze urządzenia. Ponadto przeanalizowano działania wielu z nich.

Autorzy podkreślają, że mnogość urządzeń i możliwości jakie dają oznacza, że niezbędnym jest tworzenie coraz to nowszych i bardziej zaawansowanych aplikacji, które posłużą nie tylko do odczytywania plików o wielu różnych formatach (AZW – Amazon Kindle; Comic Book Archive File; DOC; EPUB; XML; HTML; LIT; PRC; PDF; RTE, TXT²¹), ale i wzbogacą czytanie, np. synchronizując informację o postępie czytania na różnych urządzeniach. Pożądanym jest, by jedna aplikacja radziła sobie z jak największą liczbą źródeł. Ważne jest również, by użytkownik miał możliwość spersonalizowania tekstu. Chodzi tu m.in. o możliwość zmiany wielkości i typu liter, interlinii i sposobu wyrównania tekstu, kolor tła, dostosowanie jasności ekranu czy uruchomienie trybu nocnego²². Jeśli chodzi o możliwości wyszukiwania, to najczęściej są to: korzystanie z wbudowanego słownika, możliwość znajdowania haseł w Wikipedii oraz poszczególnych słów lub fraz bezpośrednio w tekście. Natomiast w odniesieniu do przeglądania danej publikacji, najczęstszymi funkcjami są: wybieranie konkretnej strony, możliwość przejścia do indeksu, efekt przewracania strony, dodawanie zakładek i przełączanie się pomiędzy nimi, informacja o postępie czytania i sterowanie głosowe²³. Ważne są również opcje oznaczania tekstu poprzez dodawanie podkreśleń (też w różnych kolorach), zakładek, wyróżniania cytatów, notatek, przesyłanie oznaczeń mailem lub wygenerowanie ich listy²⁴. Autorzy wyróżnili również takie możliwości aplikacji jak: organizowanie kolekcji tekstów, korzystanie z nietekstowych elementów (np. wideo), udostępnianie w różnych miejscach oraz sposób przechowywania (w urządzeniu, w chmurze, łączenie się ze sklepem, z biblioteką, itd.)²⁵.

W rozdziale opisano pokrótce 21 aplikacji umożliwiających czytanie cyfrowe. Można podzielić je wg rodzaju tekstu, do którego czytania najlepiej się nadają. Wyróżniono tutaj aplikacje do czytania książek: Aldiko

---

²¹ Tamże, s. 92–93.

²² Tamże, s. 94.

²³ Tamże, 95.

²⁴ Tamże, s. 96.

²⁵ Tamże, s. 97–100.

(system operacyjny: Android), FBReader (Android), Ibooks (Android), Kindle (Android, IOS), Kobo (Android), Moon Reader (Android), Readmill (IOS) i Stanza (IOS); do czytania komiksów: Comic flow (Android, IOS), Comiczeal (IOS), Marvel (Android, IOS); do czytania prasy: Press Reader (Android, IOS) i Zinio (Android, IOS); do czytania artykułów naukowych i dokumentów: Ezpdf (Android, IOS), Goodreader (IOS), PDF-Notes (IOS) oraz do czytania różnych tekstów: FeederRSS (IOS), Flipboard (Android, IOS), Mr Reader (IOS) i SkyGrid (IOS)²⁶.

W rozdziale trzecim pt. *Nowe modele biznesowe czytania w chmurze* autorzy wyjaśniają, że jedną z najpopularniejszych możliwości technologicznych będzie hosting informacji korporacyjnych w środowiskach chmurowych (przechowywanie i dostęp do danych i aplikacje w Internecie). Organizacje zajmujące się kulturą, jak i inne firmy, które do tej pory nie miały znaczenia w tym sektorze, zaczynają walczyć o swoją pozycję na rynku e-booków. Są to: księgarnie, telefonia komórkowa i firmy technologiczne, a nawet globalni operatorzy, tacy jak Google. W tym rozdziale przeprowadzona została analiza zmian na rynku e-booków, które obejmują łączenie strategii rynkowych, systemów właścicieli, platform dystrybucji i sprzedaży online, a także aspekty nawyków czytania i konsumpcji. Firmy z tej dziedziny koncentrują się nie tylko na sprzedaży urządzeń do czytania, a nawet na sprzedaży treści, ale na zmonopolizowaniu każdego z ogniw łańcucha wydawniczego²⁷.

Wartym odnotowania aspektem informacji w chmurze jest *social reading*, czynność, która wymaga tworzenia adnotacji, zaznaczania wybranych fragmentów tekstu i tworzenia zakładek. Czytanie społecznościowe sprawiło, że możliwa jest wymiana pomysłów, wartości dodanej i wyszukiwania by poprawić i wzbogacić możliwość czytania. W tym kontekście korzystanie z chmury umożliwia, użytkownikowi biznesowemu jak i indywidualnemu, korzystanie ze scentralizowanej przestrzeni służącej do przechowywania i aplikacji umożliwiających uzyskanie do niej dostępu z każdego urządzenia do czytania z dostępem do Internetu²⁸.

---

²⁶ Tamże, s. 101–111.

²⁷ Tamże, s. 114.

²⁸ Tamże, s. 118.

Jako przykład autorzy wymieniają tu serwis iCloud firmy Apple, który działa w połączeniu z iTunes od 2011 r. Jego pierwotna wersja to iTunes z 2000 r. Serwis umożliwia przechowywanie danych jak muzyka, zdjęcia czy książki na zewnętrznych serwerach i dostęp do nich z wszelkich urządzeń firmy Apple oraz na komputerach osobistych z systemem MS Windows.

W roku 2010 Google wkroczyło na rynek e-booków z trzema milionami tytułów. Prócz dostępności wielu publikacji, użytkownicy mogą również skorzystać z przestrzeni dyskowej umieszczonej w chmurze. System ten umożliwia dostęp do zasobów z różnych urządzeń.

W roku 2011 pojawił się Kindle Cloud Reader, stworzony przez Amazon Kindle. Pojedyncze konto w systemie umożliwia obsługę maksymalnie pięciu różnych urządzeń. Użytkownicy mogą ściągać książki bezpośrednio na czytnik, dzielić się nimi z innymi czy udostępniać ulubione cytaty innym czytnikom²⁹.

Autorzy opisali również inne serwisy w Internecie oparte na chmurze, które umożliwiają czytanie. Przykładem jest BookGlutton z 2008 r., w którym użytkownicy mogą tworzyć wirtualne grupy, czytać książki online, rozmawiać o nich i dodawać notatki do poszczególnych akapitów. Inne serwisy, działające na podobnej zasadzie to: Thecopia, SoopBook. Ponadto opisano: Bobok, która umożliwia publikację książek za darmo (w wersji cyfrowej, za druk trzeba trochę zapłacić); Readum – to wtyczka do przeglądarek Firefox i Chrome. Dzięki niej można dodawać notatki i komentarze do wybranych fragmentów książek znajdujących się w zasobach Google Books³⁰.

Rozdział czwarty zatytułowany został *E-booki open access*. Inicjatywy publikowania w otwartym dostępie stają się sposobem, w jaki właściciele praw autorskich mogą rozpowszechniać poszczególne tytuły w skali międzynarodowej. Większość tych inicjatyw, choć wciąż w eksperymentalnych fazach rozwoju, jest prowadzona przez nowych wydawców, którzy szukają nisz rynkowych i stosują innowacyjne modele biznesowe. Pomimo aktualności publikacji otwartego dostępu, pojawia się wyraźnie kilka głównych tendencji i wzorców. W tym rozdziale przeanalizowano kilka z tych inicjatyw, definiując, czym jest otwarty dostęp i jak można go

---

²⁹ Tamże, s. 118–120.

³⁰ Tamże, s. 121–122.

rozumieć w stosunku do książek. Ponadto opisano strony internetowe, na których można znaleźć książki w otwartym dostępie³¹.

Autorzy wyjaśniają, że open access jest to międzynarodowy standard, którego używa się do oznaczenia m.in. dokumentów dostępnych w Internecie za darmo. Liczba inicjatyw związanych z wolnym dostępem stale rośnie. Celem większości z nich jest rozszerzanie oferty udostępnianych tekstów naukowych. Jednym z ciekawszych ruchów jest Ruch Open Access (OA), który doprowadził do powstania więcej niż 1500 repozytoriów publikacji naukowych, jak Registry of Open Access Repositories (ROAR) i Directory of Open Access Journals (DOAJ) i ponad 4500 naukowych czasopism OA³².

Autorzy wymieniili najważniejsze cechy wolnego dostępu. Po pierwsze, dzieła OA muszą być dostępne za darmo dla wszystkich. Po drugie, open access odnosi się do publikacji, które zostały zamieszczone w Internecie. Największą grupę materiałów OA stanowią publikacje naukowe. Artykuły naukowe formują rdzeń ruchu open access, ale dostępne są również materiały innego typu. Autorzy nie otrzymują wynagrodzenia za swoje dzieło. Dokumenty w wolnym dostępie publikowane są w różnych miejscach, ale autorstwo i integralność każdego dzieła są zagwarantowane przez ogólnie obowiązujące licencje.³³ Najczęściej są to licencje Creative Commons. Istnieją cztery podstawowe warunki użycia utworów: „uznanie autorstwa”, „użycie niekomercyjne”, „bez utworów zależnych” i „na tych samych warunkach”³⁴.

Rozdział piąty, zatytułowany *Platformy social reading: diagnoza i ocena*, zawiera informację, że czytanie społecznościowe jest szczególną praktyką komunikacyjną, która pojawiła się w wyniku nowych osiągnięć technologicznych, w szczególności rozwoju publikacji elektronicznych. „Udział czytelnika w procesie (post)produkcji tekstowej (w postaci adnotacji, podkreśleń, recenzji, ocen itp.) nadaje, dzielonemu z podobnie myślącymi czytelnikami, aktowi czytania zupełnie nowy wymiar”³⁵. Autorzy definiują społecznościowe czytanie jako „czytanie w środowisku

---

³¹ Tamże, s. 132.

³² Tamże, s. 133.

³³ Tamże, s. 134.

³⁴ Tamże, s. 142.

³⁵ Tamże, s. 154.

wirtualnym, gdzie książka i czytanie sprzyjają formowaniu się społeczności i miejsca wymiany³⁶.

Autorzy zwrócili uwagę, że czytanie jest czynnością, która powoduje transformację tekstu. Wpływ na to jak ta transformacja przebiegnie mają zasoby, czyli np. doświadczenie, zaplecze kulturowe, itp., jakie posiada dany czytelnik. Niektórzy naukowcy, jak np. socjolog czytelnictwa Peroni uważa, że badać powinno się akt czytania, a nie same książki. Uważa on, że należy „analizować tę operację, rozumiejąc czytanie jako przywłaszczenie i reorganizację, w której czytelnik nie tylko asymiluje, ale także odtwarza czytanie jako społeczną konstrukcję rzeczywistości, definicję, która zbliża się do pojęcia konsumenta sugerowanego przez Certeau³⁷.

W rozdziale tym autorzy zwrócili uwagę m.in. na różne propozycje nazw „internetowego” czytelnictwa. Przykładem jest neologizm *Wreading*, który oznacza interwencję w e-tekst czy też czytanie rozumiane jako akt pisania³⁸. Innymi przytoczonymi określeniami są: *czytanie multimedialne* oraz *new literacies*, czyli *nowy alfabetyzm*. Pojawiły się również propozycje nazw takich jak *czytanie metamedia* (ang. *metamedia reading*), *czytanie online* (ang. *online reading*), *czytanie interaktywne* (ang. *interactive reading*) oraz *transalfabetyzm* (ang. *transliteracy*), *alfabetyzm multimedialny* (ang. *multimedia literacy*) i *alfabetyzm informacyjny* (ang. *informational literacy*). Marc Jahjah uważa, że czytanie jest „zupełnie społeczne, nawet bez interwencji sieci społecznościowych³⁹. Henrik Berggren, dyrektor generalny i założyciel niemieckiej firmy Readmill, twierdzi natomiast, że określenie *shared reading*, czyli *czytanie współdzielone* jest lepsze niż nazwa *social reading*⁴⁰. Jest on również przeciwny przekształcaniu książek z praktyki „solo” w praktykę społeczną⁴¹.

Bob Stein, założyciel Institute for the Future of the Book, wymyślił określenie *social book* (*książka społecznościowa*) w odniesieniu do publikacji, która umożliwia wymianę informacji, współpracę między czytelnikami, jednoczenie autorów, komentowanie i integrację w różnego rodzaju sieciach.

---

³⁶ Tamże, s. 167.

³⁷ Tamże, s. 160.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże, s. 161.

⁴⁰ W Kortas, dz. cyt.

⁴¹ Tamże, s. 168.

Dla Steina, *social* oznacza prowadzenie dyskusji na marginesach książki. Gdy czytamy społecznie, tworzymy w książce różnego rodzaju graficzne oznaczenia. *Social* oznacza również dostęp do komentarzy wszystkich czytelników z danego systemu oraz możliwość zaangażowania się w kontakt z autorami w sposób niesynchroniczny lub w czasie rzeczywistym w książce⁴².

W rozdziale tym autorzy podjęli się również analizy platform umożliwiających kontakt z autorami, systemów crowdfundingowych, dzięki którym można zebrać fundusze na publikację, narzędzi ułatwiających wymianę zasobów pomiędzy użytkownikami i różnymi urządzeniami oraz platform i aplikacji służących czytaniu społecznościowemu. Można znaleźć tu informacje na temat: Amazon Kindle, Anobii, Babelio, Book-Shout, Copia, Goodreads Book Club, Kobo Reading Life, Openmargin, Quote.fm, Readmill i Wattpad. Poza tym przeanalizowano nowe systemy polecenia, jak: BookLamp i Whichbook.

Rozdział szósty to *Personalizacja treści systemowych*. Autorzy wyjaśniają tu, że na przestrzeni dziejów „statyczne” źródła informacji stanowiły wzór reprezentacji wiedzy i zapewniały informacje sprawnie i precyzyjnie. Komputeryzacja zapoczątkowała jednak zmianę, która ułatwiała przechowywanie i pobieranie informacji w sposób zapewniający większą wydajność. Kolejnym etapem był rozwój Internetu, dzięki któremu znacznie wzrosła dostępność informacji. Następnie rozwinęło się Web 2.0, które zapewnia szeroki zakres usług dla użytkowników różnych źródeł wiedzy. W rozdziale tym autorzy analizują personalizację systemów w różnych źródłach informacji o książkach i najbardziej znaczących naukowych platformach redakcyjnych⁴³. Opisano tu trzy największe agregatory książek naukowych jak: Ebrary, Safari i Questia oraz główne platformy „ogólne” jak Amazon.com, Barnes & Noble, Google Books, OverDrive i Freading. Dodatkowo znajduje się tu podrozdział *The Amazon.com phenomenon*, w którym zamieszczono wnikliwą analizę firmy ze względu na jej wpływ na rozwój branży e-booków.

Tagowanie społecznościowe i jego zastosowania w czytaniu akademickim i rozrywkowym to tytuł rozdziału siódmego. Tagowanie społeczno-

---

⁴² J. Cordon-García, dz. cyt.

⁴³ Tamże, s. 204.

ściowe to system reprezentacji treści, który jest wspólnie opracowywany przez użytkowników informacji i udostępniany innym użytkownikom za pośrednictwem aplikacji Web 2.0. W niniejszym rozdziale zdefiniowano etykietowanie społeczne, omówiono elementy, które się na niego składają, oraz kryteria niezbędne do ich zastosowania. Opisano również szczegółowo cechy i rodzaje społecznego indeksowania informacji (egocentryczne; przyjacielskie, altruistyczne; popularne⁴⁴) oraz ich użyteczność, wyróżniając mocne i słabe strony. Wkład indeksowania społecznościowego i administratorów treści społecznościowych w czytanie dla celów akademickich jest analizowany z perspektywy akademickiej, a ich wpływ na czytanie dla przyjemności jest analizowany przez badanie aplikacji czytania społecznościowego⁴⁵.

Autorzy wyróżnili czynniki, które spowodowały pojawienie się tagowania społecznościowego. Są to: przewaga form cyfrowych; ogromna ilość dokumentów; rozpowszechnianie informacji nie jest już związane wyłącznie z określonymi instytucjami; potrzeba narzędzi, które ułatwiłyby i przyspieszyły odzyskiwanie informacji; oczekiwania użytkowników w stosunku do formatów cyfrowych oraz fakt, że niemożliwe jest przetworzenie nowych informacji tradycyjnymi technikami⁴⁶. W rozdziale tym opisano również sposoby tagowania dokumentów przez profesjonalistów dokumentacji i informacji, autora tekstu, czytelników i tagowanie automatyczne. Jeśli chodzi o aplikacje, to wyróżniono i opisano: wyszukiwarki (Polymeta, Quintura), generatory chmur tagów (Tag Cloud Generator, Tagxedo, Wordle), menadżery polecenia (Bibme, CiteUlike, Connotea, Diigo, EasyBib, Mendeley), strony z obrazami (Flickr, Panoramio, VEVO, YouTube), strony do czytania społecznościowego (Anobii, Book Glutton, Library Thing, Whichbook, Shelfari), strony do tworzenia list zakładek (Addthis, Addtoany, Bbibsonomy, Blinklist, Del.icio.us, Google, Pearltrees, Mister Wong, Shereaholic, Spurl) i portale społecznościowe (Google+, LinkedIn, Facebook, Twitter).

Kolejną częścią książki jest *Epilog*. Autorzy wyjaśniają tu, że społecznościowe narzędzia do czytania oferują nowe możliwości zaangażowania czytelnika w tekst. Różnorodność tych narzędzi, zakres potencjalnej in-

---

⁴⁴ Tamże, s. 243.

⁴⁵ Tamże, s. 228.

⁴⁶ Tamże, s. 232.

terakcji czytelników z tekstami oraz szeroki wachlarz sposobów, w jaki czytelnicy mogą angażować się w teksty w środowisku czytelniczym, oferują również nowe możliwości badania samego procesu czytania⁴⁷.

Czytanie społecznościowe ma długą i zasypaną przeszkodami drogę przed sobą: brak integracji pomiędzy aplikacjami; brak integracji technologii wśród wydawców; i wyzwanie, jakim jest kształcenie w zakresie umiejętności cyfrowych zarówno w zakresie teoretycznym, jak i praktycznym⁴⁸.

Na końcu znajdują się *Załączniki*. Można tu znaleźć listy wraz z opisami poszczególnych pozycji: wyszukiwarek książek elektronicznych, bibliotek cyfrowych, inicjatyw dotyczących e-booków, źródeł rozpraw doktorskich online i programów open access dla e-książek.

Podsumowanie

Książka *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags* z 2013 r. to efekt prac podjętych przez czteroosobowy zespół badaczy z hiszpańskiego Uniwersytetu w Salamance, w którego skład weszli: José-Antonio Cordón-García, Julio Alonso-Arévalo, Raquel Gómez-Díaz i Daniel Linder. W publikacji omówiono takie zagadnienia jak czytanie społecznościowe i nowa koncepcja książki; ocena platform czytania społecznościowego; analiza aplikacji do czytania społecznościowego; personalizacja treści systemu; czytanie w chmurze i opracowywanie nowych modeli biznesowych oraz e-booki w systemie open access. Omówiono tu *social reading* jako nowy rozwijający się trend obejmujący autorów, czytelników, bibliotekarzy, wydawców i innych profesjonalistów z branży. Opisano, jak zmienia się sposób czytania oraz przedstawiono, jak główni gracze w branży treści cyfrowych opracowują określone aplikacje, aby wspierać czytanie w sieci.

---

⁴⁷ Tamże, s. 260.

⁴⁸ Tamże, s. 268.

Społeczne czytanie stało się jednym z elementów definiujących nowe cyfrowe środowisko czytelnicze. [...] Wynalazek prasy drukarskiej przyniósł gwałtowny wzrost czytelnictwa, pojawienie się bibliotek spowodowało zwiększenie dostępności publikacji, a utworzenie czytelnicy, kół i klubów czytelniczych oraz innych miejsc tego typu, gdzie czytelnictwo mogło być współdzielone, przyczyniło się do wzrostu zainteresowania czytaniem. Takie publiczne fora dla czytania były próbą stworzenia instytucjonalnych ram dla społecznego charakteru czytania. [...] Prawdziwa socjalizacja czytania może zaistnieć tylko wtedy, gdy bariery odległości i czasu zostają pokonane i czytanie ma miejsce na arenie globalnej, przemieniając książki jako takie w miejsca spotkań wokół których *współdzielona dyskusja*, pożyczając termin od Steina, może mieć miejsce⁴⁹.

Analizowana pozycja jest niezwykle obszernym i wnikliwym opracowaniem zagadnień związanych z czytaniem społecznościowym. Może stać się cennym źródłem informacji dotyczącym obcowania z książką w erze social media. Prócz wiedzy czysto teoretycznej, zawarto tu analizę i porównanie wielu portali i aplikacji, wymieniono ich cechy, plusy i minusy. Może to ułatwić wybór czy też samo korzystanie z narzędzi. Jest to publikacja warta uwagi i ciekawa. Szkoda tylko, że nie jest dostępne jej tłumaczenie na język polski.

Bibliografia

- Białkowski Łukasz, *Sztuka w procesie jako typ dzieła otwartego* [online]. 2008 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: https://www.academia.edu/22293269/Sztuka_w_procesie_jako_typ_dzie%C5%82a_otwartego.
- Cordón-García José-Antonio, Alonso-Arévalo Julio, Gómez-Díaz Raquel, Linder Daniel, *Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags* [online]. Oxford 2013 [dostęp 1 maja 2018]. Dostępny w World Wide Web: <https://pl.scribd.com/read/282654970/Social-Reading-Platforms-Applications-Clouds-and-Tags>.

---

⁴⁹ Tamże.

- Eco Umberto, *Dzieło otwarte. Forma i nieokreśloność w poetykach współczesnych*, Warszawa 1972.
- Kisilowska Małgorzata, Paul Magdalena, Zając Michał, *Jak czytają Polacy? Raport badawczy projektu Zmiany kultury czytelniczej w Polsce w kontekście upowszechnienia e-tekstów i urzędzeń pozwalających z nich korzystać* [online]. Warszawa 2016 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytają-Polacy-raport-końcowy.pdf>.
- Kisilowska Małgorzata, *Publiczność czytelnicza w sieci*, [w:] *LaTeI: Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. Grzegorza Gmiterka, Mikołaja Ochmańskiego i Marcina Roszkowskiego [online]. Warszawa 2015 [dostęp 19 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTeI_portal.pdf.
- Maryl Maciej, *Życie literackie w sieci: pisarze, instytucje i odbiorcy wobec przemian technologicznych*, Warszawa 2015.
- Mennella Allison, *Social Reading and Libraries* [online]. 2011 [dostęp 15 kwietnia 2018] Dostępny w World Wide Web: <http://www.scribd.com/doc/57754227>.
- Pireddu Mario, *Social reading. An opportunity for new ways of learning* [online]. Bari 2014 [dostęp 29 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sirem.org/wp-content/uploads/2013/05/978-88-6194-227-1.pdf>.
- Roszkowski Marcin, *Wykorzystanie technologii informacyjnych do gromadzenia i analizy danych ze społecznego serwisu Lubimy Czytać*, [w:] *LaTeI: Z badań nad wykorzystaniem technologii informacyjnych w bibliologii i informatologii*, pod red. Grzegorza Gmiterka, Mikołaja Ochmańskiego i Marcina Roszkowskiego [online]. Warszawa 2015 [dostęp 19 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: http://pliki.sbp.pl/wydawnictwo/LaTeI_portal.pdf.
- Stein Bob, *A Taxonomy of Social Reading. A Proposal* [online] [dostęp 20 kwietnia 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://futureofthebook.org/social-reading/>.
- Stevens J. Richard, *The kindle vs. the nook: Two models of social reading*. „International Journal of the Book” [online]. 2009, nr 9 [dostęp 1 maja 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://ijb.cgpublisher.com/product/pub.27/prod.458>.

“Social reading: platforms, applications, clouds and tags” – an analysis attempt

ABSTRACT: With the development of the Internet and the emergence of Web 2.0, a revolution in the approach to electronic texts has begun – from the author’s, the publisher’s and the reader’s point of view. Social reading online is a new reading technique that has emerged. The most comprehensive work on the subject and at the same time the publication which is being analyzed in this article is Social Reading: Platforms, Applications, Clouds and Tags from 2013. It is the result of work undertaken by a team of four researchers from the Spanish University of Salamanca, which included: José-Antonio Cordón-García, Julio Alonso-Arévalo, Raquel Gómez-Díaz and Daniel Linder. They define social reading as “reading carried out on virtual environments where book and the reading favor the formation of «community» and a means of exchange”. This article contains an overview of the publication and main conclusions presented in it.

KEYWORDS: social reading, web 2.0, online reading, reading, e-book.

